پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، انجمن مطالعات جهان اسلام
فصلنامه علمی (مقاله علمی – پژوهشی) پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، سال یازدهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۰، صص ۴۹ – ۲۵

DOI: ۱۰.۲۱۸۵۹/priw-۱۱۰۲۰۲

بررسی مقایسه‌ای طرح‌های ایران و آمریکا در قبال مسئله‌ی فلسطین

مورد مطالعه: طرحِ «برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین» و طرحِ «معامله‌ی قرن»

محمد رجبی[۱]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ **تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۱۹**

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی مقایسه‌ای راه‌حل‌های ارائه شده از سوی دو کشور جمهوری اسلامی ایران و ایالات‌متحده آمریکا درباره‌ی مسئله‌ی فلسطین است. بر این اساس، مقاله‌ی پیش‌رو درصدد برآمده است تا به این پرسش اساسی پاسخ دهد که «طرح جمهوری اسلامی ایران و ایالات‌متحده آمریکا در خصوص راه‌حل مسئله‌ی فلسطین چیست؟ و راه‌حل پیشنهادی این دو کشور برای حل مسئله‌ی فلسطین، چه نسبتی با یکدیگر دارند؟». روش پژوهش، تحلیلی-مقایسه‌ای بوده و از نتایج این پژوهش استنباط می‌شود که طرح جمهوری اسلامی که بر مبنای ایده‌ی رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) پیشنهاد شده است، به صورت کاملاً واقع‌بینانه بر ایستادگی و مقاومت شجاعانه ملت فلسطین برای واداشتن دشمن صهیونیستی به برگزاری همه‌پرسی با حضور همه‌ی مردم این سرزمین – به‌ویژه پناهندگان – به‌منظور تعیین نظام سیاسی آینده حاکم بر آن تمرکز دارد؛ در حالیکه، معامله‌ی قرن طرحی صهیونیستی با روکش آمریکایی است که بدون احترام به نظر و حقوق فلسطینی‌ها و جایگزین نمودن سران برخی کشورهای عربی به جای مردم این کشور می‌کوشد تا زمینه را برای تحقق طرح دو دولت فراهم نماید.

واژه‌های کلیدی: فلسطین، ایران، آمریکا، مقاومت، همه‌پرسی، معامله قرن.

---

۱. استادیار علوم سیاسی، گروه امنیتی و اجتماعی، پژوهشکده امنیتی، انتظامی و اجتماعی، پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی، تهران، ایران. M52.Rajabi@Gmail.Com

Copyright © 2010, SAIWS (Scientific Association of Islamic World Studies). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose

مقدمه

یکی از قدیمی‌ترین مسائلی که جهان با آن مواجهه است، مسئله‌ی فلسطین می‌باشد که بیش از هفت دهه، همچنان لاینحل باقی‌مانده است. در این بازه‌ی زمانی، طرح‌های گوناگونی از سوی کشورهای مختلف جهان برای حل این مسئله ارائه شده است که از آن جمله می‌توان به طرحِ جمهوری اسلامی ایران و نیز، ایالات‌متحده آمریکا اشاره نمود. بر این اساس، در این مقاله کوشیده شده است تا به بررسی مقایسه‌ای طرح‌های پیشنهادی این دو کشور در خصوص مسئله‌ی فلسطین پرداخته شود. همچنین، شناخت طرح پیشنهادی جمهوری اسلامی با عنوان «برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین» که بر مبنای ایده‌ی حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) -رهبر معظم انقلاب اسلامی- پیشنهاد شده و توسط سفیر دائم این کشور در سازمان ملل به ثبت رسیده است و شناختِ طرح پیشنهادی ایالات‌متحده که از آن با عنوان «معامله‌ی قرن» یاد می‌شود، از دیگر اهداف پژوهش حاضر است. در همین راستا، پژوهش پیش‌رو با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و بهره‌مندی از ابزار فیش‌برداری درصدد برآمده است تا با بهره‌گیری از روش تحلیلی-مقایسه‌ای به این سؤال اساسی پاسخ گوید که «طرح جمهوری اسلامی ایران و ایالات‌متحده آمریکا در خصوص راه‌حل مسئله‌ی فلسطین چیست؟ و راه‌حل پیشنهادی این دو کشور برای حل مسئله‌ی فلسطین، چه نسبتی با یکدیگر دارند؟».

۲. پیشینه‌ی پژوهش

هرچند درباره‌ی بررسی مقایسه‌ای طرح‌های پیشنهادی جمهوری اسلامی ایران و ایالات‌متحده آمریکا برای حل مسئله‌ی فلسطین تحقیق مستقلی صورت نپذیرفته است؛ اما آثار گوناگونی را می‌توان یافت که نویسندگان آن‌ها به‌طورکلی درصدد بررسی هر یک از این طرح‌ها برآمده‌اند.

۲-۱. پژوهش‌های انجام شده پیرامون معامله قرن

طرحِ معامله‌ی قرن در بهمن‌ماه سال ۱۳۹۸ هجری شمسی توسط دونالد ترامپ -رئیس‌جمهور وقت ایالات‌متحده- رونمایی و به مورد اجرا گذاشته شد. نویسندگان مختلفی به بررسی ابعاد، مؤلفه‌ها و پیامدهای این طرح پرداخته‌اند که در ادامه به برخی از مهم‌ترین این آثار -براساس تاریخ انتشار- اشاره می‌شود:

امیر ساجدی (۱۳۹۹) در مقاله‌ی خویش با عنوان «تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر منازعه فلسطین-

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

اسرائیل و معامله قرن» بدین نتیجه رسیده است که «نادیده گرفتن مسائل سرزمینی، قومی-مذهبی و تعارضات ایدئولوژیکی موجود در طرح معامله قرن [... سبب شده است تا این طرح] فرجامی جز شکست» نداشته باشد (ساجدی، ۱۳۹۹: ۲۰۵).

عبدالرضا فرجی‌راد و رضا شاملو (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «واکاوی اهداف و اجزای طرح صلح ترامپ موسوم به معامله‌ی قرن و تأثیر آن بر جایگاه منطقه‌ای جبهه مقاومت» بدین نتیجه دست یافته‌اند که «نتایج اجرای این طرح، بی‌ثباتی و ناامنی گسترده در غرب آسیا، افزایش تهدیدات علیه ایران، خلع سلاح و کم‌رنگ‌تر شدن ارتباط ج.ا.ایران با گروه‌های مقاومت فلسطینی، کاهش عمق نفوذ ژئوپلیتیکی ج.ا.ایران، شکل‌گیری ائتلاف گسترده از محورهای رقیب علیه نفوذ جبهه مقاومت در منطقه، تضعیف و زمین‌گیر کردن ایران و متحدان منطقه‌ای محور مقاومت خواهد بود» (فرجی‌راد، شاملو، ۱۳۹۹: ۲۴۹).

علی قاسمیان (۱۳۹۸) در مقاله‌ی خویش بر این نظر است که مهم‌ترین پیامد طرح معامله قرن -در صورت اجرایی شدن آن- حذف ناعادلانه و به حاشیه راندن حق سرزمینی فلسطینی‌ها و از بین بردن گروه‌های مقاومت در نوار غزه و داخل فلسطین و خارج از آن، نیز تبدیل رژیم صهیونیستی به ژاندارم منطقه خواهد بود. علاوه بر این، تحت پیگرد قرار دادن جریان‌های اسلام سیاسی و تلاش برای فتنه افکنی و به راه انداختن جنگ‌های طایفه‌ای و نژادی در منطقه و غارت سرمایه‌های مادی و معنوی کشورهای منطقه و به راه انداختن جنگ‌های طایفه‌ای و نژادی در منطقه و غارت سرمایه‌های مادی و معنوی کشورهای منطقه به نفع آمریکا و صهیونیست‌ها از دیگر آثار اجرایی شدن این طرح است» (قاسمیان، ۱۳۹۸: ۱۱۹).

ابراهیم متقی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای که تحت عنوان «پیامدهای منطقه‌ای و بین‌المللی معامله قرن» به رشته تحریر درآورده است بر اساس رهیافت موازنه‌ی تهدید بر این نظر است که «ایالات‌متحده آمریکا و رژیم صهیونیستی رویکرد معامله قرن را به‌عنوان مقدمه‌ای برای صلح سازی منطقه‌ای از طریق بی‌اثر سازی جنبش مقاومت در آسیای جنوب غربی و شرق مدیترانه می‌دانند» (متقی، ۱۳۹۸: ۱-۲).

۲-۲. پژوهش‌های انجام شده پیرامون طرح «برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین»

این طرح که بازتاب ایده‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی -حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)- پیرامون راه‌حل مسئله‌ی فلسطین است و محتوای آن، بارها در بیانات معظم له مورد اشاره قرار گرفته است، توسط سفیر و نماینده‌ی دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل به تاریخ ۱۰ آبان‌ماه ۱۳۹۸ خطاب به «آنتونیو گوترش» -دبیر کل سازمان ملل- ارسال شده است تا به‌عنوان سندی

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

بین‌المللی در اختیار اعضای شورای امنیت قرار داده شود. مهم‌ترین آثاری که این طرح را موضوع بررسی خود قرار داده‌اند، عبارت‌اند از:

حسین امیرعبداللهیان (۱۳۹۹) در تحلیل محتوای طرح سیاسی جمهوری اسلامی ایران بر چند نکته کلیدی تأکید می‌نماید: اول، در جهت‌گیری سیاسی جمهوری اسلامی در قبال رژیم صهیونیستی بر سه اصل کلی مخالفت با اشغالگری، مخالفت با نژادپرستی و مخالفت بر جنگ و ناامنی تأکید شده است؛ دوم، مشارکت و نظر مردم فلسطین محور اصلی ابتکار سیاسی جمهوری اسلامی است؛ سوم، اصل حقوقی خدشه‌ناپذیر تعیین سرنوشت مبنای طرح است؛ و چهارم، طرح کاملاً واقع‌بینانه بوده و قابلیت اجرایی دارد (امیرعبداللهیان، ۱۳۹۹: ۱۶-۱۷).

بهنام خسروی و شهره پیرانی (۱۳۹۹) در مقاله‌ی خویش با تأکید بر این نکته که پیشنهاد برگزاری همه‌پرسی در فلسطین برای تعیین ماهیت حقوقی-سیاسی دولت حاکم، طرح دموکراتیک ایران است که توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی ارائه و در سازمان ملل متحد به ثبت رسیده است، بر این نظرند که «در منظومه‌ی فکری رهبر انقلاب اسلامی برگزاری همه‌پرسی، ناشی از مقاومت است و ایشان راه‌حل بحران فلسطین را جهاد می‌دانند که در نهایت به تأسیس دولت مستقل فلسطین منجر خواهد شد» (خسروی و پیرانی، ۱۳۹۹: ۳۷).

۳. راهبرد ژانوسی[1] انقلاب اسلامی برای حل مسئله فلسطین

در اندیشه‌ی انقلاب اسلامی، فلسطین نه به‌عنوان یک مسئله تاکتیکی و نه حتی مسئله‌ای استراتژیک، بلکه به‌مثابه‌ی مسئله‌ای عقیدتی نگریسته می‌شود (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۰: ۵۹). حتی فراتر از آن، مسئله‌ی فلسطین به‌منزله‌ی مسئله‌ای بشری و انسانی قلمداد شده که از آن به‌عنوان شاخصی میان پایبندی به اصول انسانی و ضدیت با این اصول یاد می‌شود (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۱۲/۰۸). بدین ترتیب، فلسطین محورِ نوعیِ وحدت و پیوندِ قلبی میان مردمِ مختلف به‌ویژه مسلمانان است. درواقع، آنچه ایشان را در اطراف‌واکناف عالم با یکدیگر پیوند می‌زند، درد مشترکی است از ظلم، تجاوز و استعمار از یک‌سو و نفی این سیطره از دیگر سوی (مطهری، ۱۳۷۲: ۳۵-۳۹). این پیوند مقدس جای هیچ شک و شبهه‌ای بر جای نمی‌گذارد که هیچ مسلمانی نمی‌تواند نسبت به قضیه فلسطین بی‌تفاوت باشد (طباطبایی، ۱۴۱۹: ۳۳۵).

---

۱. در اساطیر رومی، ژانوس اغلب با دو چهره یا دو سر به تصویر کشیده می‌شود که از این دو سر، یکی به روبرو و دیگری در جهت مخالف آن، یعنی به پشت سر نگاه می‌کند. اعتقاد بر این است که این دو سر به آینده و گذشته می‌نگرند. بنابراین، مقصود از راهبرد ژانوسی انقلاب اسلامی، راهبردی است که ضمن توجه به واقعیات(گذشته)، آینده را نیز نظاره می‌کند.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

بر این اساس است که فلسطین از آغاز نهضت انقلاب اسلامی در پیوند با آن قرار دارد؛ نقد رژیم پهلوی توسط امام خمینی (ره)- رهبر فقید انقلاب اسلامی - در نهی اهل منبر از مخالفت با شاه، رژیم صهیونیستی و خطرهایی که دین را تهدید می‌کند و تمام گرفتاری‌های ملت ایران را نشئت‌گرفته از این سه برشمردن در خردادماه ۱۳۴۳ ه.ش (امام خمینی، صحیفه‌ی امام جلد یکم: ۲۴۶) که در نهایت به دستگیری و تبعید ایشان انجامید و یا شایسته بلکه واجب دانستن اختصاص بخشی - مقدار کافی - از وجوه شرعی مانند زکات و سهم امام به مجاهدان فلسطینی در مهر ماه ۱۳۴۷ه.ش (امام خمینی، صحیفه‌ی امام جلد دوم: ۱۹۹) و یا سخنرانی شهید مطهری در تاریخ ۱۳۴۸/۱۲/۲۷ ه.ش (مطابق با عاشورای ۱۳۹۰ه.ق) برای کمک مالی به فلسطینیان و شِمرِ زمانه نامیدن موشه‌دایان - نخست‌وزیر وقت رژیم صهیونیستی - (مطهری، ۱۳۷۴: ۱۶۸-۱۷۱) که استمرار این مواضع به‌علاوه‌ی نقدِ عملکردِ رژیم پهلوی به ممنوع‌المنبر شدن وی در سال ۱۳۵۴ه.ش می‌انجامد (کردی، ۱۳۷۶: ۲۴۳) دلایلی بر این مُدعاست.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن‌ماه سال ۱۳۵۷ه.ش، نیز این حمایت‌ها ادامه پیدا نمود که ازجمله می‌توان به واگذاری محل سفارت دولت جعلی صهیونیستی به مبارزان فلسطینی، اِعلام روز قدس در واپسین جمعه‌ی ماه مبارک رمضان هر سال (امام خمینی، صحیفه‌ی امام جلد نهم: ۲۶۷) و نظایر آن اشاره کرد.

بنابراین در اندیشه‌ی انقلاب اسلامی، جمهوری اسلامی ضمن پذیرش هزینه‌های دفاع از فلسطین (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۰۳/۱۵)، صهیونیسم را به‌عنوان جریانیِ استعماری شناسایی نموده است که مخالفت با آن، جدا از مخالفت با دین یهود و یهودیان است (امام خمینی، صحیفه‌ی امام جلد هفتم: ۲۹۰ و ۲۸۹) (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۰۸/۲۴). خاستگاه و علت پیدایش این تفکر، ریشه در تبانی و همفکری دولت‌های استعماری غرب و شرق در جعل رژیم اشغالگر قدس دارد که از آن برای سرکوب و استعمار ملل اسلامی استفاده می‌نمایند (امام خمینی، ۱۶ صحیفه‌ی امام جلد هفتم: ۱۸۵ تا ۱۸۸). بر همین اساس است که آزادی کامل سرزمین فلسطین و محو رژیم اشغالگر و غاصب صهیونیستی، به‌عنوان راهبردی عینی و اساسی انقلاب اسلامی برای حل مسئله‌ی فلسطین قلمداد شده است. این راهبرد دو رویه دارد:

۳-۱. رویه دموکراتیک: برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین

انقلاب اسلامی با اتکای به عقلانیت، منطق و همچنین تجربیات تاریخی و سیاسی خود، راهکار روشنی برای حل مسئله‌ی فلسطین دارد. راه‌حلی دموکراتیک که مبتنی بر خواست، اراده و رأی مردمِ

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

حقیقیِ فلسطین و با تأکید بر منطقِ فعلی دنیا - حق تعین سرنوشت - تنظیم شده است. در این راهبرد، پیشنهاد شده است با بازگشت تمامِ ساکنانِ اصلی فلسطین اعم از مسلمان، مسیحی و یهودی که پیش از سال ۱۹۴۸ میلادی - سال تشکیل دولت جعلی اسرائیل - در این سرزمین بوده‌اند، همه‌پرسی فراگیر برگزار شده و افکار عمومی مردم فلسطین، ساختار و رژیم حاکم بر سرزمین خویش را تعیین نمایند. آنگاه، این نظام تصمیم بگیرد با کسانی که در طول اشغال این کشور به آن آمده‌اند، چه‌کار کند (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۷۹/۰۷/۲۹) (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۱/۰۱/۱۶) (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۳/۲۰). در اندیشه انقلاب اسلامی، این راه‌حل آزمونی برای دنیای غرب دانسته شده است که نپذیرفتن آن نشانه‌ی پایبند نبودن ایشان به دموکراسی‌ای است که پیوسته از آن دم می‌زنند (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۱۲/۱۴). پیامدِ نهایی این راهبرد نیز همان نابود شدن و ازبین‌رفتن رژیم باطل و جعلی صهیونیستی است که امروز بر سر کار است (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۳/۲۵). البته، ازبین‌رفتن این رژیم به‌هیچ‌وجه به معنای یهودی‌ستیزی و قتل‌عام مردم یهودی آن منطقه نیست (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۸/۰۸/۲۴). یهودی‌های فلسطین می‌توانند درصورتی‌که دولت اسلامی را قبول نمایند، در آنجا به زندگی خود ادامه دهند (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۶۹/۰۹/۱۳). این تفاوت مهم نگاهِ انقلاب اسلامی با برخی گرایش‌های دیگر ضد صهیونیستی مثل جمال عبدالناصر است که شعار می‌داد ما یهودی‌ها را به دریا می‌ریزیم (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۷/۰۳/۲۰). البته، یهودستیز نبودن به معنای دوستی با صهیونیست‌هایی که با زور و خشونت ساکن سرزمین‌های اشغالی شده‌اند، نیز نیست (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۷/۰۶/۲۹).

بر پایه‌ی این اندیشه است که سفیر و نماینده‌ی دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل، طرحی را با عنوان «طرح برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین» در تاریخ ۱۰ آبان‌ماه ۱۳۹۸ خطاب به «آنتونیو گوترش» - دبیر کل سازمان ملل - باهدف فراهم آوردن زمینه‌هایی برای مردم فلسطین جهت اِعمال حق تعیین سرنوشت ارسال نمود تا به‌عنوان سندی بین‌المللی در اختیار اعضای شورای امنیت قرار داده شود که در ادامه مختصری پیرامون مبانی و مراحل اجرای این طرح سخن خواهیم گفت.

۳-۱-۱. مبنای حقوقی طرح

طرحِ برگزاریِ همه‌پرسیِ ملی در سرزمینِ فلسطین از نظر حقوقی بر «حقِ تعیین سرنوشت» (principle of self-determination) استوار شده است. حقی تخلف‌ناپذیر برای همه‌ی مردم تا بتوانند سیستم سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خود را تعیین کرده و موقعیتی بین‌المللی برای خود کسب کنند (آرش پور و شیرانی، ۱۳۹۳: ۱۶۵). اگرچه در مورد مبدأ و منشأ آن اتفاق‌نظر وجود ندارد ولی تاریخِ طرحِ

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

اصلِ تعیین سرنوشت مردم - به‌نحوی‌که منجر به ایجاد دولت-ملت شود - به صلح وستفالی در ۱۶۴۸ میلادی بازمی‌گردد (اخوان خرازیان، ۱۳۸۶: ۹۶). اگرچه قاعده تعیین سرنوشت در منشور سازمان ملل متحد مطرح شده بود اما کشورهای استعمارگر غربی نسبت به آن بی‌اعتنا بودند تا اینکه قطعنامه ۱۵۱۴ سال ۱۹۶۰ مجمع عمومی به آن جنبه الزام‌آور داد و از همه‌ی کشورهای استعمارگر خواست تا فهرست و وضعیت سرزمین‌هایی را که هنوز در مستعمره خود نگه داشته‌اند را به سازمان ملل ارائه و زمینه را برای اجرای این حق از طریق رفراندوم یا شیوه‌های مناسب دیگر فراهم سازند (عجم، ۱۳۹۶: ۱۷۳).

در اندیشه انقلاب اسلامی نیز این حق به‌تصریح مورد شناسایی قرار گرفته است؛ به‌عنوان‌مثال، از دیدگاه امام خمینی (ره) مردم از جنبه درونی (اداره کشور و حق تعیین حاکمان، دولتمردان و چگونگی اداره جامعه) و بیرونی (استقلال ملت از دخالت بیگانگان) دارای حق تعیین سرنوشت‌اند. هر ملتی و هر نسلی حق تعیین سرنوشت خود را دارد و نه احزاب، جریانات و صاحبان قدرت داخلی حق نادیده گرفتن آن را دارند و نه قدرت‌های خارجی. بلکه تعیین سرنوشت، حق و تکلیف هر ملتی است (ورعی، ۱۳۹۳: ۵۹).

در طرحِ تقدیمیِ ایران به دبیر کل سازمان ملل ضمن تصریح به این واقعیت که اصل تعیین سرنوشت از جمله اساسی‌ترین اصول شناخته‌شده در حقوق بین‌الملل است که تمامی دولت‌ها موظف به رعایت تعهدات ناشی از آن و فراهم آوردن زمینه‌های مساعد برای تحقق آن هستند، با تکیه بر نظرات مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری به‌ویژه در خصوص «پیامدهای حقوقی ساخت دیوار در سرزمین فلسطین اشغالی» و نیز پرونده‌ی «جداسازی مجمع‌الجزایر چاگوس از موریس توسط بریتانیا» تصریح شده است که «حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین نه در زمان اعلام موجودیت رژیم صهیونیستی در سرزمین‌های اشغالی فلسطین و نه بعدازآن، تاکنون اجرا نشده است» و «درواقع حق فلسطینیان برای تعیین سرنوشت در زمان اعلام موجودیت رژیم صهیونیستی در سرزمین اشغالی فلسطین و هم پس‌ازآن به‌طور مستمر در حال نقض شدن است» (برگرفته از پایگاه اطلاع‌رسانی Khamenei.ir، ۱۳۹۸/۱۱/۲۸).

۳-۱-۲. مراحل و سازوکار اجرای طرح

اجرای این طرح شامل ۴ مرحله‌ی اصلی است:

۱. اعمال حق بازگشت آوارگان فلسطینی به سرزمین تاریخی خود؛ در طرحِ تقدیمیِ ایران تصریح شده است که با توجه به قطعنامه‌ی ۱۹۴ (۱۹۴۸) مجمع عمومی سازمان ملل «(III 194A/RES)» در رابطه با حق بازگشت آوارگان فلسطینی به وطن اصلی خود، این طرح شامل تمامی فلسطینیان اصیل می‌گردد. بدین منظور، باهدف تسهیل مشارکت تمامی فلسطینیان، به‌ویژه آوارگان فلسطینی در این همه‌پرسی،

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

پروژه‌ی جهانی شناسایی، سرشماری و ثبت هویت جامع کلیه شهروندان فلسطینی در فلسطین و سایر کشورها اجرا خواهد شد. یک نهاد بین‌المللی با حضور نمایندگان مردم فلسطین وظیفه‌ی اجرای این پروژه را بر عهده خواهد گرفت.

۲. برگزاری یک همه‌پرسی ملی در میان مردمان فلسطین که قبل از بیانیه‌ی بالفور در فلسطین ساکن بوده‌اند، شامل پیروان همه‌ی ادیان برای تعیین سرنوشت و تعیین نوع نظام سیاسی؛ بر این اساس، تمامی مردم فلسطین از جمله مسلمانان، مسیحیان و یهودیان حق شرکت در همه‌پرسی را خواهند داشت و نمایندگان مردم فلسطین از بین پیروان همه‌ی ادیان، نقش اساسی و مدیریتی در تمام مراحل برنامه‌ریزی و اجرای طرح را بر عهده خواهند داشت. یک کمیته‌ی بین‌المللی نیز تحت نظارت و با مشارکت سازمان ملل متحد با حضور نمایندگان مردم فلسطین برای اجرای طرح مذکور و تمرکز بر مباحث اساسی فلسطین از جمله مباحث تاریخی، حاکمیتی و سرزمینی فلسطین و قدس شریف تشکیل خواهد شد. همچنین، یک صندوق بین‌المللی با کمک اعضای جامعه بین‌المللی تحت نظارت کمیته‌ی مذکور برای پیشبرد و حمایت از اجرای این طرح تشکیل خواهد شد.

۳. تشکیل نظام سیاسی مورد نظر اکثریت مردم فلسطین؛

و ۴. تصمیم‌گیری در خصوص وضعیت ساکنان غیربومی فلسطین توسط نظام سیاسی منتخب اکثریت (برگرفته از پایگاه اطلاع‌رسانی Khamenei.ir، ۱۳۹۸/۱۱/۲۸).

۳-۲. رویه مقاومت: ایستادگی و مقاومت شجاعانه

در اندیشه‌ی انقلاب اسلامی، ناکارآمدی گفتگوهای سیاسی که در چند دهه‌ی اخیر توسط برخی از گروه‌های فلسطینی در پیش گرفته شد و به‌ویژه پس اعلام قدس به‌عنوان پایتخت رژیم صهیونیستی توسط رئیس‌جمهور آمریکا بیش‌ازپیش روشن گردید، به‌عنوان شاهدی بر این مدعاست که بدون برخورداری از قدرت نمی‌توان به نتیجه‌ی مذاکرات با دشمن قُلدر اُمیدوار بود. بدین ترتیب، رهبران انقلاب اسلامی تنها راه‌حل مسئله‌ی فلسطین را مقاومت و مبارزه (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۱۲/۰۸) باهدف نابودی رژیم صهیونیستی دانسته (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۷۰/۰۱/۱۶)، در توصیه به سران فلسطین از ایشان می‌خواهند دست از رفتارهای خودشان برداشته و با اتکا به خداوند متعال، مردم فلسطین و اسلحه خویش تا حصول به خواسته‌های مشروعشان تا حد شهادت با رژیم صهیونیستی بستیزند؛ چراکه، این رفت‌وآمدها موجب

فصلنامه علمی-پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

می‌شود که ملت‌های مبارز دلسرد شوند (امام خمینی، صحیفه‌ی امام جلد شانزدهم: ۳۸۲). خلاصه آنکه، حمایت انقلاب اسلامی از مقاومت مردم فلسطین برای این است که حقوق خویش را که آزادی، استقلال و حق تعیین حاکمیت برای خویش است، به دست آورده و استیفا نمایند. حال، ممکن است این سؤال در اذهان نقش ببندد که اگر انقلاب اسلامی از راه‌حلی دموکراتیک برای حل مسئله فلسطین دفاع می‌نماید، پس چرا رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) با طرح نظریه‌ی مقاومت بر تجهیز و حمایت از مبارزان فلسطینی تأکید نموده است؟ پاسخ آنکه، انقلاب اسلامی با شناختِ ماهیتِ سلطه‌گرِ دشمن بر ایستادگی و مقاومت شجاعانه تأکید می‌نماید تا کسانی را که غاصب فلسطین هستند، تسلیم رأی ملت فلسطین کند. بدین معنا، در اندیشه رهبر حکیم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) اگر قدرت سیاسی نباشد، قُلدرها زیر بار نمی‌روند (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۹/۰۱/۰۳).

٤. ایالات‌متحده آمریکا و مسئله فلسطین

با تجزیه امپراتوری عثمانی به‌دنبال جنگ جهانی اول، جامعه ملل فلسطین را که از متصرفات عثمانی بود به تحت‌الحمایگی انگلیس درآورده و انگلیس، متعهد شد بر پایه‌ی شرایط تحت‌الحمایگی سرزمین فلسطین را به گونه‌ای اداره نماید که زمینه‌های شکل‌گیری کشوری مستقل در آن فراهم آید (کشاورزی‌نیا و دیگران، ۱۳۹۸: ۲۶۰)؛ اما دولتِ انگلیس فلسطین را به‌عنوان خانه‌ی ملت یهود معرفی نمود و در خلأ قدرت ناشی از نبود امپراتوری عثمانی، جمعیت یهودی ساکن فلسطین را از ۸ درصد تا ۳۰ درصد در سال ۱۹۴۷ رُشد داد. در این سال، سازمان ملل طرح تقسیم فلسطین (قطعنامه ۱۸۱) را میان فلسطینیان و اشغالگران صهیونیست مطرح نمود که مورد پذیرش سران فلسطینی قرار نگرفت. به‌تبع آن، جنگ سال‌های ۱۹۴۷-۴۹ به وقوع پیوست که در پایان جنگ، رژیم صهیونیستی ۷۸ درصد از خاک فلسطین را به اشغال خود درآورد (Gelber, ۱۹۹۷). در آستانه‌ی جنگ جهانی دوم، انگلیس باهدف جلب رضایت کشورهای عربی و اسلامی برای حمایت از این کشور در جنگ، «کتابِ سفید»ی را منتشر نمود که بر اساس مفاد آن مقرر شده بود تا در صورت وجود شرایط لازم، کشور مستقل فلسطینی در یک مهلت ده‌ساله تشکیل و تعداد یهودیان از حدود یک‌سوم جمعیت کشور تجاوز نکند. در ضمن، مهاجرت یهودیان، متوقف و محدودیت‌های قابل‌توجهی برای ایشان در مورد خرید زمین پیش‌بینی شده بود (شریده، ۱۳۷۸: ۸۲).

جنبش صهیونیستی با رد این تعهد انگلیس، درصدد برآمد تا دایره حامیان بین‌المللی خود را گسترش دهند. بدین منظور، صهیونیست‌ها با شرکت در اجلاس جهانی این جنبش در «بالتیمورِ» نیویورک، فشار

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

خویش را بر افکار عمومی و دولت آمریکا به‌شدت افزایش داده و ازآنجاکه عناصر حاکم در آمریکا نیز این برنامه را با افزایش نفوذ خویش در منطقه غرب آسیا منطبق می‌دیدند، چنین همراهی باعث شد تا آمریکا نیز عملاً به صف حامیان صهیونیستی بپیوندد (رضوی، ۱۳۷۹: ۴۰). با پایان یافتن جنگ جهانی دوم، ایالات‌متحده آمریکا به‌عنوان ابرقدرتی نوظهور جایگزین انگلیس در مناسبات جهانی شد.

پس از جنگ سال‌های ۴۹-۱۹۴۷، دولت‌های عربی اعلام کردند که مناطق اشغالی را آزاد خواهند کرد. ولی در جنگ ۱۹۶۷ نه‌تنها سرزمین‌های اشغال شده آزاد نشد که باقی‌مانده آن نیز (کرانه باختری و نوار غزه) با حمایت‌های آمریکا به اشغال رژیم صهیونیستی درآمد و سوریه، بلندی‌های جولان و اردن، وادی عربه و مصر، شبه‌جزیره سینا را از دست دادند. به دنبال آن - متعاقب با شکست کشورهای عربی -، رژیم صهیونیستی شروع به شهرک‌سازی‌های غیرقانونی نمود (Heller, 27 Janury 2020).

در سال ۱۹۷۳ جنگ دیگری میان مصر و سوریه و صهیونیست‌ها شروع شد و علی‌رغم موفقیت‌های روزهای اول، این کشورها موفق به آزادسازی همه‌ی سرزمین‌های اشغال شده خود نشدند و با این جنگ، راهکار آزادسازی سرزمین‌های اشغالی از طریق جنگ کلاسیک توسط ارتش‌های عربی به پایان رسید (اسعدی، ۱۳۶۷: ۱۲۰).

در همین سال «جیمی کارتر» - رئیس‌جمهور سابق آمریکا - به‌عنوان میانجی مذاکرات صلحی را میان «مناخیم بگین» - رئیس‌جمهور سابق رژیم اشغالگر قدس - و «انور سادات» - رئیس‌جمهور سابق مصر - در کمپ دیوید ترتیب داد. در این توافق قرار شد رژیم صهیونیستی از صحرای سینا خارج و دولتِ انتقالی در کرانه باختری و غزه شکل بگیرد. این مذاکرات به قرارداد صلح مصر و رژیم صهیونیستی در سال ۱۹۷۹، اجلاس مادرید در سال ۱۹۹۱ و در نهایت، به قرارداد اسلو در سال‌های ۱۹۹۳-۱۹۹۵ ختم گردید (Thrall, 29 January 2020).

۱-۴. علل اهمیت فلسطین در سیاست خارجی آمریکا

محور سیاست خارجی این کشور در منطقه‌ی غربِ آسیا و شمالِ آفریقا بر پایه‌ی حمایت کامل و خلل‌ناپذیر از رژیم صهیونیستی استوار بود. این سیاست، الف) در نقش استراتژیک رژیم صهیونیستی به‌مثابه‌ی دولتی کارگزار در مقابله با خطر نفوذ اتحاد شوروی در منطقه‌ی غرب آسیا؛ و ب) در داعیه‌ی این رژیم برای نمایندگی نظامیِ دموکراتیک در منطقه؛ ریشه داشت. ولیکن با پایان یافتن جنگ سرد، رژیم صهیونیستی اهمیت استراتژیک خود را برای آمریکا از دست داد و از «متحدی استراتژیک» به

فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

«دردسری استراتژیک» برای این کشور بدل شد که پیامد حمایت از آن، منفور شدن روزافزون آمریکا در میان جوامع مسلمان غربِ آسیا و شمال آفریقا بود. علاوه بر آنکه، با توجه به دموکراسی‌ایِ تبعیض‌آمیزِ رژیمِ صهیونیستی در مواجهه با اعراب ساکن این رژیم و سرکوب پیوسته‌ی ایشان، ملاحظات اخلاقی این حمایت نیز دیگر همچون گذشته توجیه‌کننده‌ی حمایت آمریکا از این رژیم نبود (رهبانی، ۱۳۸۶: ۲۳).

بنابراین، نویسندگان واقع‌گرایی همچون «جان میرشایمر» - استاد دانشگاه شیکاگو - و «استفان والت» - استاد دانشگاه هاروارد - به این نتیجه رهنمون شدند که علل حمایت آمریکا از رژیم صهیونیستی را باید در جای دیگر جستجو نمود. از منظر ایشان، آنچه سبب شده است تا آمریکا فراتر از تحققِ منافع ملی خود به حمایت از رژیم صهیونیستی ادامه دهد، وجود لابیِ قدرتمندِ یهودیان در آمریکا است (Mearsheimer and Walt, 2007) البته، برخی نیز با تأکید بر نقش صهیونیست‌های مسیحی در آمریکا و جایگاهی که یهودیان و استقرار ایشان در سرزمین فلسطین در الهیات تقدیرگرایانه‌ی آنان به‌منظور زمینه‌سازی برای ظهور مسیح (ع) در آخرالزمان دارد، از ایشان هم به‌عنوان علتِ مؤثر دیگری در حمایت آمریکا از رژیم صهیونیستی نام می‌برند (برای مطالعه بیشتر ر.ک: دوست‌محمدی و رجبی، ۱۳۸۸: ۱۳۷-۱۵۰؛ دوست‌محمدی و رجبی، ۱۳۹۰: ۱۱۱-۱۲۹). حمایتی که سبب شده است تا برخی از اسرائیل تحت عنوان ایالت ۵۱ آمریکا نام برده (Bowers, 2005) و یا فراتر از آن، آمریکا را به‌عنوان مستعمره اسرائیل یاد نمایند (گارودی، ۱۳۷۹: ۲۱).

۲-۴. راهبردهایِ شاخص آمریکا برای حل مسئله فلسطین

۱-۲-۴. طرحِ «دو دولت»

در اواسط دهه ۹۰ میلادی - یعنی، در زمان بوشِ پدر - طرح ویژه‌ای برای حل مسئله فلسطین در نظر گرفته شد که از این طرح با عنوان «دو دولت» یاد می‌شد. در این طرحِ سعی شده بود آن‌طور که توسط متولیان این طرح بیان شده بود، نگاه دو طرف به واقعیت نزدیک شود؛ اما صحبتی از حقِ بازگشتِ آوارگان نبود. این طرح در دوره‌های مختلفی پیگیری و تا پایان ریاست‌جمهوری اوباما ادامه یافت (Thompson, 2018). هدف این طرح، گفتگو میان مقامات فلسطینی و رژیم اشغالگر قدس بود تا به توافقی برای تأسیس دو دولت در سرزمین فلسطین برسند؛ اما آن چیزی که در واقعیت برای فلسطینیان به وقوع پیوست، مذاکره برای مذاکره بود. صهیونیست‌ها به اقدامات اشغالگرایانه خود ادامه دادند و روزبه‌روز با حمایت آمریکا و بعضی کشورهای اروپایی فشار را بر روی فلسطینیان افزایش دادند و خسارات جبران‌ناپذیری را بر آن‌ها تحمیل کردند.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

این مذاکرات حدود ۲۶ سال به طول انجامید. در این ۲۶ سال، اختلافات میان گروه‌های فلسطینی بالا گرفت و تعداد زیادی از مقامات سیاسی و نظامی فلسطینی ترور شدند، جنگ به مناطق مختلفی که فلسطینیان ساکن آنجا بودند، کشیده شد و خسارات سنگینی به مردم و زیرساخت‌های اقتصادی فلسطین وارد شد. به‌مرورزمان، روحیه مبارزاتی میان بعضی گروه‌های فلسطینی تبدیل به روحیه سازشگری شد. رژیم صهیونیستی در عرصه بین‌المللی و منطقه‌ای تلاش نمود تا فشارها را از روی خود بردارد و ایران را تبدیل به دشمنی برای کشورهای منطقه و تهدیدی برای صلح بین‌المللی کند. رژیم صهیونیستی با این سیاست توانست در طول این سال‌ها رابطه خود را با کشورهای عربی منطقه در زمینه‌های مختلف سیاسی، نظامی، امنیتی و اقتصادی افزایش دهد (Wermenbol, 2019: 3-11).

۲-۲-۴. طرحِ «معامله قرن»

در زمان انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا، تعدادی از سرمایه‌داران یهودی – صهیونیست از دونالد ترامپ حمایت ویژه‌ای را انجام دادند تا وی به‌عنوان رئیس‌جمهور این کشور برگزیده شود. پس از شش ماه، ترامپ پاسخ این حمایت‌ها را داد و همان‌طور که در تبلیغات ریاست‌جمهوری خود نیز مطرح نموده بود، طرحِ «معامله قرن» را رونمایی نمود. بدین ترتیب، ترامپ بر اساس وعده‌ها و قول‌هایی که در انتخابات مطرح کرده بود، اعلام نمود که توافق قبلی را قبول ندارد و درصدد امضای توافق جدیدی میان طرفین است.

اجرای طرحِ ترامپ برای معامله قرن به‌صورت جدی از سال ۲۰۱۷ و زیر نظر «جرالد کوشنر» – داماد یهودی ترامپ – آغاز شد. کوشنر قبل از این هیچ سابقه دیپلماتیک در کارنامه خود نداشت. وی سعی می‌نمود تا با مطرح کردن اینکه دو طرف برای تمرکز بر آینده باید اتفاقات گذشته را فراموش کنند، شروع به رایزنی با طرفین نماید؛ اما نزدیکی به یک‌طرف این معامله باعث شد که طرف فلسطینی همراهی زیادی با این طرح نداشته باشند (McGreal, 28 January 2020).

در دسامبر ۲۰۱۷، قدس توسط ترامپ به‌عنوان پایتخت رژیم اشغالگر قدس مطرح و به رسمیت شناخته شد. مقامات آمریکایی به‌واسطه رایزنی‌هایی که انجام داده بودند، بسیار به این مسئله خوش‌بین بودند؛ اما واکنش مردم باعث شد تا کشورهای عربی تحت‌فشار مردم خود، این اقدام را محکوم کنند. البته بعضی از این کشورها، از این اقدام حمایت کردند. در فلسطین نیز، مردم و گروه‌های مختلف به‌شدت این مسئله را محکوم کردند. این حرکت فلسطینی‌ها به مذاق آمریکایی‌ها خوش نیامد و دولت آمریکا، دفتر دیپلماتیک فلسطین در آمریکا را تعطیل و کمک‌های خود به آوارگان فلسطینی را قطع نمود (Crowley and Halbfinger, 29 January 2020).

فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

در سال ۲۰۱۹، مشاوران ارشد ترامپ در امور غربِ آسیا و شمالِ آفریقا به کشورهای عمان، بحرین، قطر، امارات، ترکیه، عربستان سفر کردند. هدف این سفر همراه کردن سران این کشورها برای طرحِ اقتصادی و سیاسی در مورد معامله قرن بود (Indyk, ۲۰۱۹). اهم مطالب طرح شده در دو بخش اقتصادی و سیاسی معامله قرن به شرح ذیل است:

۱-۲-۲-۴. بخش اقتصادی

آمریکا با مطرح نمودن بخشِ اقتصادی درصدد بود تا معادلات سیاسی غربِ آسیا را به نفع خود رقم زند. تمرکز بخش اقتصادی بر دولت، مردم و اقتصاد فلسطین است. هدف عنوان‌شده در این توافق دگرگونی ساختار اقتصادی فلسطین است تا جامعه فلسطین را تبدیل به یک جامعه مرفه نماید (Zanotti, 9 March 2020: 8-9).

چهارچوب اقتصادی معامله قرن، در سال ۲۰۱۹ و در کشور بحرین مورد بررسی قرار گرفت. بدین ترتیب، پادشاه بحرین از نمایندگان دولت آمریکا و دیگر کشورهای عربی دعوت نمود تا در اجلاس منامه شرکت کنند. چهارچوب اقتصادی این معامله برای فلسطینیان به سه بخش کلی تقسیم می‌شود:

- ایجاد زیرساخت اقتصادی و سرمایه‌گذاری در آن (توسعه حق مالکیت و قرارداد، حاکمیت قانون، اقدامات ضد فساد، ایجاد بازار سرمایه، ...)
- توانمندسازی فلسطینیان از طریق خدمات آموزشی (توسعه آموزش مجازی و بستر آموزش آنلاین، افزایش کلاس‌های فنی و حرفه‌ای، آموزش مبادلات بین‌المللی، ...)
- تقویت حاکمیت فلسطین از طریق ایجاد فضای عملکرد بهتر (افزایش مراقبت‌های بهداشتی، افزایش تجهیزات بیمارستان‌ها، افزایش امکانات ورزشی و فرهنگی، ...)

برآورد این طرح حدود ۵۰ میلیارد دلار تخمین زده شده است که آمریکا اعلام نمود با تأسیس یک صندوق، سرمایه مورد نیاز آن را تأمین خواهد کرد (White House, January 2020).

۲-۲-۲-۴. بخش سیاسی و امنیتی

آمریکا و رژیم صهیونیستی مطرح کرده‌اند که برای به رسمیت شناختن دولتِ فلسطین و قرار دادن امکانات در اختیار آن‌ها، فلسطینیان باید شروطی را که عنوان کرده‌اند، بپذیرند. عدم پذیرش این شروط امنیتی و سیاسی موجب توقف به رسمیت شناختن دولت فلسطین و توقف کمک مالی برای توسعه فلسطین است. این شروط بدین شرح است:

- فلسطینی‌ها باید یک سیستم حکومتی با قانون اساسی مشخص که به حمایت از آزادی‌های مذهبی،

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

حقوق مدنی، حقوق بشر، ... بپردازد، تأسیس و مجازات برای سرپیچی از آن را متناسب با جرم در نظر بگیرد.

- سیستم مالی و مؤسسات مالی باید همانند مؤسسات مالی دموکراتیک غربی باشند و از قوانین بین‌المللی برای جلوگیری از فساد پیروی کنند.
- فلسطینی‌ها باید تمام برنامه‌های درسی و آموزشی خود را مورد بازنگری قرار داده و مطالبی که ترویج نفرت، خصومت یا تحریک‌کننده علیه همسایگان فلسطین است، حذف نماید.
- نیروهای پلیس باید حکمرانی را در مناطق مختلف فلسطین به دست بگیرند و مردم باید خلع سلاح شوند.
- فلسطینی‌ها باید تمام شروطی که در این چشم‌انداز مطرح شده را رعایت کنند تا به‌عنوان دولت فلسطین به رسمیت شناخته شوند (Cook, 4 February 2020).

شروط دیگری نیز در این توافق مطرح شده است که به‌صورت تیتروار به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌کنیم:

- حاکمیت اسرائیل در ۳۰ درصد کرانه باختری (از جمله رود اردن).
- خلع سلاح در نوار غزه (در صورت قبول کردن این شرط با کشور جدید فلسطین ادغام می‌شود).
- الزام فلسطینیان به شناسایی رژیم صهیونیستی به‌عنوان دولت یهود.
- شهرک‌های صهیونیستی جز خاک رژیم اشغالگر محسوب می‌شوند و ساکنین آن، در آنجا باقی می‌مانند.
- تمام آنچه در بیرون دیوار حائل قدس قرار دارد، اراضی فلسطینیان است.
- ایجاد صندوق غرامت به آوارگان فلسطینی.
- الزام فلسطینی‌ها به کار برای مقابله با تروریسم.
- ساخت جاده و تونل برای ارتباط میان کرانه باختری و غزه برای دولت فلسطین.
- کنترل امنیتی بخش اعظمی از کرانه باختری و گذرگاه‌ها توسط نیروهای رژیم صهیونیستی انجام شود.
- فلسطینیان حق داشتن ارتش را ندارند.
- لغو تمام محدودیت‌های صهیونیستی در آینده.
- آب‌های منطقه‌ای، حریم هوایی، امواج الکترومغناطیس تحت نظارت و مراقبت رژیم اشغالگر قدس خواهد بود (White House, January 2020).

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

۵. مقایسه طرح‌های ایران و آمریکا برای حل مسئله فلسطین

پس از سال‌ها بحث و نزاع؛ ایالات‌متحده معامله قرن را به‌عنوان راه‌حل پایانی برای سرانجام دادن به نزاع میان فلسطینیان و صهیونیست‌ها تصویب نمود. طرحِ مطرح شده از طرف کاخ سفید در ۱۸۱ صفحه ارائه و تلاش می‌کند تا این نزاع را به شیوه خودش حل نماید. ترامپ از این طرح به‌عنوان «برد - برد» برای طرفین یاد می‌کند؛ اما گروه‌های فلسطینی از این طرح به‌عنوان «تقلب قرن» یاد می‌کنند. فلسطینیان بر این عقیده می‌باشند که این طرح منافع رژیم صهیونیستی را تا حد زیادی تأمین می‌کند و در تأمین منافع اولیه فلسطینیان درمانده است. بسیاری از مشکلات فلسطینیان همچون مرزها، شهرک‌ها، آوارگان، قدس و نظایر آن در طرح معامله قرن بحث دقیقی در مورد آن نمی‌شود و نوع طرح مسئله و حل آن در طرح ترامپ کاملاً یک‌طرفه و به نفع صهیونیست‌های اشغالگر است. از سوی دیگر، جمهوری اسلامی ایران طرح خویش را که بازتابی از ایده‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی -حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)- پیرامون راه‌حل مسئله‌ی فلسطین است و محتوای آن، بارها در بیانات معظم له مورد اشاره قرار گرفته است، توسط سفیر و نماینده‌ی دائمی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل به تاریخ ۱۰ آبان‌ماه ۱۳۹۸ خطاب به «آنتونیو گوترش» -دبیر کل سازمان ملل- ارسال نمود تا به‌عنوان سندی بین‌المللی در اختیار اعضای شورای امنیت قرار داده شود. در ادامه، کوشش می‌شود تا مقایسه‌ای میان مهم‌ترین مسائل مربوط به فلسطین از منظر این دو طرح مورد بررسی قرار گیرد.

۱-۵. قدس

از سال ۱۹۶۹ که بیت‌المقدس به اشغال صهیونیست‌ها درآمد، میان مسلمانان و صهیونیست‌ها نزاع‌های فراوانی رُخ داد. صهیونیست‌ها و یهودیان تندرو پس از پیروزی در جنگ، بارها به مسجدالاقصی تعرض نموده‌اند که موجب خشم و درگیری با مسلمانان شده است. این فشارها و هتک حرمت‌ها در طول تاریخ منجر به سه بار انتفاضه مردم فلسطین علیه صهیونیست‌ها شد. در هر سه انتفاضه (۱۹۸۷، ۲۰۰۱ و ۲۰۱۵) قدس به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پایگاه‌های مقاومت مردم محسوب می‌شد. به صورتی که انتفاضه سال ۲۰۱۵ به «انتفاضه قدس» شهرت یافت. قدس برای فلسطینی‌ها هم از لحاظ مذهبی و هم تاریخی از اهمیت بالایی برخوردار است و تلاش‌های زیادی انجام داده‌اند که پایتخت دولت فلسطینی در قدس بنا شود؛ اما ترامپ قدس را به‌عنوان پایتخت رژیم صهیونیستی به رسمیت شناخت و در گزارش کاخ سفید عنوان شده است که «ابودیس» - در سی کیلومتری قدس - به‌عنوان پایتخت دولت آینده فلسطین در نظر

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الاسلامي
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

گرفته شده است. این موضوع اختلافات زیادی را به وجود آورده است. قدس شرقی شهری تاریخی است که برای مسلمانان از اهمیت بالایی برخوردار است و مطرح کردن اینکه قدس پایتخت صهیونیست‌ها است و دولت آینده فلسطینی هیچ جایی در این شهر ندارد، یکی از بزرگ‌ترین معضلات این طرح است (Oruç, June 2019: 2-4). این در حالی است که بر اساس سازوکار اجرایی طرح تقدیمی جمهوری اسلامی به سازمان ملل، مباحث اساسی فلسطین از جمله پیرامون مباحث تاریخی، حاکمیتی و سرزمینی فلسطین و قدس شریف پس از برگزاری همه‌پرسی ملی (با حضور تمامی مردم فلسطین از جمله مسلمانان، مسیحیان و یهودیان که قبل از بیانیه بالفور در فلسطین ساکن بوده‌اند) با نظارت و مشارکت سازمان ملل و با حضور نمایندگان مردم فلسطین تعیین تکلیف می‌شود.

۲-۵. آوارگان

آمارها نشان از آن دارد که جمعیتِ فلسطینیانِ جهان، حدود ۱۳ میلیون نفر است (مرکز اطلاع‌رسانی فلسطین، ۱۳۹۸/۰۴/۱۹) که از این تعداد، جمعیتی نزدیک به ۵ میلیون و هفتاد هزار نفر در داخل مرزهای جغرافیایی این سرزمین سکونت دارند. مناطق باریکه غزه و کرانه‌ی باختری با در برگرفتن جمعیتی حدود ۴ میلیون و هشتصد هزار نفر از این جمعیت، حائز بیشترین تراکم جمعیتی‌اند (Palestine Population, 2020). علاوه بر این، تخمین‌ها حکایت از حضور ۵/۵ میلیون پناهنده فلسطینی تحت نظر آنروا (UNRWA- آژانس امدادرسانی و کاریابی سازمان ملل برای آوارگان فلسطینی) دارد که از این تعداد، نیم میلیون نفر در کشور لبنان و ۲/۲ میلیون نفر در کشور اردن سکنی دارند (global Trends forced displacement, 2018: 21) (International Migration and Displacement Trends and Policies Report to the G20, 2019: 3).

در طرح معامله‌ی قرن، حق بازگشتی برای پناهندگان در نظر گرفته نمی‌شود که این نظر برخلاف قطعنامه ۱۹۴ سازمان ملل برای بازگشت آوارگان است. علاوه بر این، در این طرح مطرح می‌شود که کسانی واجد شرایط دریافت «حقِ پناهندگی» می‌باشند که در آژانس امداد و رفاه سازمان ملل (آنروا - UNRWA) ثبت‌نام شده باشند که این شامل ۱/۴ میلیون نفر از ۵/۵ میلیون نفر خواهد بود. در این طرح، راه‌حل‌های ذیل برای آوارگان فلسطینی زیر نظر آنروا در نظر گرفته شده است که شامل:

- جذب این افراد در دولتِ جدید فلسطینی و زیر نظر سرویس امنیتی رژیم صهیونیستی صورت بگیرد.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

- ادغام با جمعیت کشور میزبان از آوارگان (منوط به موافقت کشور میزبان).
- پذیرش سالیانه ۵ هزار نفر به مدت ده سال در کشورهای عضو شورای همکاری اسلامی (منوط به پذیرش کشور میزبان).
- از همه مهم‌تر، وضعیت آوارگان با امضای طرح معامله قرن به پایان می‌رسد و آوارگان باید اردوگاه‌ها را ترک کنند. کمک UNRWA حذف خواهد شد و دولت فلسطینی باید به حمایت از آوارگان بپردازد. در این طرح مشخص نیست که این آوارگان پس از ترک منازل خود در اردوگاه آیا شامل دریافت غرامت خواهند شد یا خیر؟ و یا مسکن جدیدی برای آن‌ها در نظر گرفته شده است یا خیر؟

درحالی‌که در طرح جمهوری اسلامی ایران بر بازگشت تمامی آوارگان فلسطینی به سرزمین خود و نقش ایشان در تعیین نظام سیاسی آینده این کشور تأکید شده است. شایان ذکر است که در طرح پیشنهادی جمهوری اسلامی، این نظام سیاسی و نمایندگان منتخب خواهد بود که سرنوشت ساکنان غیربومی فلسطین را که طی ۷ دهه‌ی گذشته به این کشور مهاجرت نموده‌اند، تعیین خواهند نمود.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

۳-۵. دولتِ آینده فلسطینی

تأسیس و تشکیل دولت فلسطینی یکی از مهم‌ترین سؤالات مطرح در طرح آمریکایی‌ها است. در معامله قرن بیان می‌شود که باید تمام شروط از طرف سران گروه‌های فلسطینی مورد پذیرش قرار گیرد تا اجازه تأسیس به آن‌ها داده شود. علاوه بر آن، در این طرح هیچ صحبت دقیقی راجع به دولت آینده و حدود اختیارات آن نمی‌شود.

بدین ترتیب، با توجه با شروطی که در این توافق مطرح شده است، چیزی به‌عنوان دولت فلسطینی شکل نخواهد گرفت و اگر هم دولتی شکل بگیرد با توجه به واگذاری اختیارات به رژیم صهیونیستی هیچ اختیاری از خود نخواهد داشت. به‌نوعی دولتِ دست‌نشانده‌ی رژیم صهیونیستی خواهد بود.

در بخش اقتصادی نیز، بیان شده است تنها حدود ۲۸ میلیارد دلار به دولت جدید فلسطینی طی ده سال اختصاص خواهد یافت و بقیه این پول، در کشورهای پیرامونی سرمایه‌گذاری خواهد شد. یکی از مهم‌ترین سؤالات در طرح اقتصادی حق مالکیت در این عرصه است. در گذشته این موضوع اثبات شده است، زمانی که ایالات‌متحده به کشوری کمک می‌کند فقط راه ورود شرکت‌های آمریکایی را به بازارهای آن کشور باز می‌کنند و آن کشور را تبدیل به مصرف‌کننده محصولات آمریکایی خواهد کرد. این

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

شیوه‌ای که در این طرح در مورد سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده است، شیوه‌های نوین استعمار نو است (Samet, 28 January 2020: 2-5).

در مقابل، در طرح پیشنهادی جمهوری اسلامی ایران بر نقش تمامی مردم فلسطین در تعیین نظام سیاسی آینده با نظارت و مشارکت سازمان ملل تأکید شده است و این دولت برآمده از رأی فلسطینیان است که از تمامی اختیارات یک دولت مستقل برخوردار می‌شود.

۴-۵. مرزها

در طرح جمهوری اسلامی ایران، کشور فلسطین به‌عنوان یک کشور مستقل با مرزهای پذیرفته‌شده بین‌المللی شناخته می‌شود؛ این در حالی است که در طرح معامله قرن وجهه‌هایی از طرح دو دولت استفاده شده است و درعین‌حال، به‌هیچ‌عنوان حقوق مرزی مشخصی برای فلسطینیان قائل نیست. در این طرح مطرح می‌شود که رژیم صهیونیستی قانوناً موظف نیست که مرزهای خود را به قبل از سال ۱۹۶۷ برگرداند. در قِبال این امتیاز برای صهیونیست‌ها؛ مشوق‌هایی نیز برای فلسطینیان در نظر گرفته شده است؛ به‌عنوان‌مثال: شبکه مواصلاتی (تونل و بزرگراه) که مناطق مختلف فلسطین را به یکدیگر وصل نماید. همچنین مواردی در مورد مرزها مطرح می‌شود که استقلال دولت احتمالی آینده فلسطین را زیر سؤال می‌برد، برای مثال:

- در این طرح صهیونیست‌ها به کنترل هوایی و زمینی دره اردن دست می‌یابند و تمام راه‌های مواصلاتی توسط رژیم صهیونیستی کنترل می‌شود. اهمیت این موضوع ازاین‌رو است که مطرح نشده است که آوارگان فلسطینی که میان کرانه‌ی باختری و اردن در رفت‌وآمد می‌باشند، چه شرایطی را در آینده خواهند داشت. آیا آن‌ها نیاز به دریافت ویزا از طرف رژیم صهیونیستی را دارند و یا اجازه ورود نخواهند داشت.
- این طرح به صهیونیست‌ها اجازه خواهد داد، در هر مکانی و در هر زمانی که صلاح دیدند به‌صورت نظامی به مناطق مختلف تحت حاکمیت دولت آینده فلسطینی ورود نماید (این طرح حق انهدام هرگونه تأسیسات نظامی و سلاح را به رژیم صهیونیستی می‌دهد).
- دیوار حائل پابرجا خواهد ماند و مشخص نیست که فلسطینیان حق رفت‌وآمد را خواهند داشت یا خیر (Zanotti, 2020: 1-3).

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

۵-۵. تعویض زمین و الحاق

یکی از موارد بسیار بحث‌برانگیز در طرحِ آمریکایی، معاوضه و الحاق بخش‌های زیادی از شهرک‌های صهیونیستی، زمین‌های اطراف آن و دره رود اردن است. در این طرح، تقریباً ۹۷ درصد شهرک‌های غیرقانونی به اراضی اشغالیِ رژیم صهیونیستی ضمیمه می‌شود. آن ۳ درصد باقیمانده نیز که شامل ۶۰۰ هزار یهودی می‌شود، اگرچه به اراضی اشغالیِ ملحق نمی‌شوند ولیکن خود شهرک‌نشین‌ها باید تصمیم بگیرند که نقل‌مکان کرده یا تحت نظر دولت آینده فلسطینی و زیر چتر امنیتی رژیم صهیونیستی در آنجا زندگی کنند.

این در حالی است که پس از الحاق دره اردن به اراضی اشغالی رژیم صهیونیستی؛ زندگی هزاران فلسطینی ساکن آن مناطق تحت تأثیر قرار می‌گیرد و در این طرح مشخص نیست که آیا مردمی که در آنجا زندگی می‌کنند، می‌توانند به زندگی خود ادامه دهند یا خیر؟ و همچنین مسئله شهروندی آن‌ها چگونه خواهد بود؟

در این طرح اشاره می‌شود که کشاورزانی که در دره اردن زمین کشاورزی دارند، رژیم صهیونیستی به آن‌ها اجازه ادامه کار خواهد داد، اما نکته مهمی که به آن اشاره نمی‌شود برداشت محصول و فروش آن است که این‌طور به نظر می‌رسد این کار باید زیر نظر صهیونیست‌ها و سیاست‌های آن‌ها قرار گیرد (Telhami, 04 February 2020: 1-3).

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

٦. نتیجه‌گیری

در بررسی مقایسه‌ای میان طرح جمهوری اسلامی ایران که بر مبنای ایده حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای(مدظله‌العالی) -رهبر معظم انقلاب اسلامی- پیشنهاد شده است و طرحِ پیشنهادی ایالات‌متحده آمریکا در قبال مسئله‌ی فلسطین که از آن با عنوان معامله‌ی قرن یاد می‌شود، مهم‌ترین نکات را می‌توان به شرح ذیل برشمرد:

- در معامله‌ی قرن به نقش مردم فلسطین در تعیین آینده خویش کم‌ترین توجهی صورت نپذیرفته است. علاوه بر آنکه، نظر هیچ‌یک از فلسطینی‌ها در مراحل گوناگون تدوین این طرح لحاظ نشده است و مصیبت‌بارتر آنکه، برخی دولت‌های وابسته‌ی عربی جایگزین مردم فلسطین شده‌اند؛ این در حالی است که در طرح پیشنهادی جمهوری اسلامی بر نقش‌آفرینی تمامی مردم فلسطین (اعم از مسلمان، مسیحی و یهودی) در تعیین آینده نظام سیاسی حاکم بر این کشور تأکید شده است.
- حاکمیت مردم فلسطین بر قدس شریف -که از جایگاه تاریخی و مذهبی ویژه‌ای برای ایشان برخوردار است- در طرح معامله‌ی قرن، نفی می‌شود و پایتخت فلسطین به ابودیس منتقل می‌شود؛ در مقابل، این مردم فلسطین خواهند بود که در طرح جمهوری اسلامی ایران با مشارکت سازمان ملل پس از برگزاری همه‌پرسی ملی، مسائل حاکمیتی و سرزمینی قدس شریف را روشن خواهند ساخت.
- آینده‌ی پناهندگان فلسطینی برای بازگشت به سرزمین خویش در معامله‌ی قرن نادیده انگاشته و بر پذیرش ایشان در کشورهای میزبان و کشورهای عضو شورای همکاری اسلامی منوط به موافقت این کشورها تأکید شده است. تصمیمی که می‌تواند ایشان را در مقام شهروندانی درجه ۲ در این کشورها مطرح نماید؛ این در حالی است که در طرح جمهوری اسلامی بر بازگشت تمامی آوارگان فلسطینی که قبل از اعلامیه بالفور در این کشور سکنی داشتند، تأکید شده است و ایشان، در مقام شهروندان حقیقی این کشور -فارغ از تعلقات مذهبی خویش- خواهند توانست در تعیین نظام سیاسی آینده و تحولات کشور فلسطین به ایفای نقش بپردازند.
- در معامله‌ی قرن، دولت آینده فلسطینیان تداعی‌کننده‌ی نوعی دولتِ دست‌نشانده‌ی صهیونیست‌هاست که با توجه به شروطی که برای تشکیل و تأسیس آن در این طرح آمده است، عملاً فاقد هرگونه اختیاری است؛ درحالی‌که جمهوری اسلامی در طرح پیشنهادی خود بر تشکیل دولت فلسطینی با مشارکت تمامی مردم این سرزمین تأکید شده است.

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

- در معامله‌ی قرن، یکی از شروط به رسمیت شناختن دولت فلسطینی و قرار دادن امکانات در اختیار آن، خلع سلاح حماس و بسته شدن پرونده‌ی مقاومت در کرانه باختری و نوار غزه است؛ این در حالی است که پیشنهاد جمهوری اسلامی با تکیه بر واقعیات تاریخی، ایستادگی و مقاومت شجاعانه ملت فلسطین برای واداشتن دشمن صهیونیستی به برگزاری همه‌پرسی با حضور همه‌ی مردم به‌منظور تعیین نظام حاکم بر آن است.

در یک جمع‌بندی نهایی می‌بایست بر این نکته تأکید کرد که مفاد طرح معامله‌ی قرن حکایت از پذیرش یک‌طرفه‌ی خواست صهیونیست‌ها -به‌ویژه در خلع سلاح گروه‌های مقاومت- بدون مشارکت دادن مردمان سرزمین فلسطین و جایگزین نمودن برخی سران کشورهای عربی به‌جای ایشان در تدوین آن دارد. این امر سبب شده است تا این طرح زمینه را برای نوعی اجماع میان گروه‌های مختلف فلسطینی در مخالفت با آن فراهم نماید؛ در مقابل، طرح جمهوری اسلامی که بر مبنای ایده حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) -رهبر معظم انقلاب اسلامی- پیشنهاد شده است با مبنا قرار دادن حق تعیین سرنوشت، سازوکاری مردم‌سالارانه را با تکیه بر نقش‌آفرینی تمامی مردم فلسطین -به‌ویژه آوارگانی که قبل از اعلامیه بالفور در سرزمین فلسطین سکنی داشته‌اند - در تعیین نظام سیاسی آینده‌ی آن ارائه می‌دهد. ابتکاری که عدم توجه به آن، ضمن رسوا ساختن مدعیان دروغین مردم‌سالاری، تناقض کشورهای سلطه‌گر را در شعار و عمل روشن‌تر می‌سازد.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

منابع

الف) منابع فارسی

۱) آرش پور، علیرضا؛ و شیرانی، فرناز. (۱۳۹۳). ارتباط اصل حق تعیین سرنوشت با تجزیه‌طلبی و خودمختاری. مجله پژوهش‌های روابط بین‌الملل، دوره نخست، شماره ۱۱، ۱۶۳-۱۹۴.

۲) اخوان خرازیان، مهناز. (۱۳۸۶). تحول حق تعیین سرنوشت در چارچوب ملل متحد. مجله حقوقی بین‌الملل، شماره ۳۶، ۹۵-۱۴۲.

۳) امیرعبداللهیان، حسین. (۱۳۹۹). سخن مدیرمسئول: طرح‌های یک‌طرفه برای حل مسئله فلسطین و طرح دموکراتیک جمهوری اسلامی ایران؛ رفراندوم میان مردم اصیل فلسطین. فصلنامه گفتمان راهبردی فلسطین، سال دوم، شماره ۳، ۱-۲۰.

۴) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۰). فلسطین از منظر حضرت آیت‌الله‌العظمی سید علی خامنه‌ای (مدظله‌العالی). به کوشش حجت‌الاسلام‌والمسلمین سعید صلح میرزایی. تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.

۵) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۹/۰۱/۰۳). سخنرانی نوروزی خطاب به ملت ایران. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۶) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۸۸/۱۲/۰۸). بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در افتتاحیه‌ی همایش غزه. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۷) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۸۸/۱۲/۰۸). دیدار دبیر کل جنبش جهاد اسلامی فلسطین با رهبر انقلاب. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۸) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۶۹/۰۹/۱۳). بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در اولین اجلاس اسلامی فلسطین. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۹) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۸۷/۱۲/۱۴). بیانات در چهارمین اجلاس حمایت از فلسطین. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۱۰) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸/۰۳/۱۵). بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۱۱) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۷۰/۰۱/۱۶). بیانات در خطبه‌های نماز جمعه. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۱۲) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۸۱/۰۱/۱۶). خطبه‌های نماز جمعه. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۱۳) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۷/۰۳/۲۰). بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۱۴) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸/۰۸/۲۴). خبر دیدار مسئولان نظام و میهمانان اجلاس وحدت اسلامی با رهبر انقلاب. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).

۱۵) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۷/۰۳/۲۵). بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی. برگرفته از پایگاه

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).
۱۶) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۸۷/۰۶/۲۹). خطبه‌های نماز جمعه تهران. برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).
۱۷) خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۷۹/۰۷/۲۹). بیانات در جمع بسیجیان حاضر در اردوی فرهنگی رزمی یاران امام علی (ع). برگرفته از پایگاه اینترنتی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی).
۱۸) خسروی، بهنام؛ و پیرانی، شهره. (۱۳۹۹). مقاومت و همه‌پرسی؛ شاخص‌های حل مسئله فلسطین بر اساس دیدگاه‌های مقام معظم رهبری (با ارائه رویکردهای رسانه‌ای). پژوهشنامه رسانه بین‌الملل، سال پنجم، شماره ۶، ۳۷-۶۴.
۱۹) خمینی، روح‌الله. صحیفه امام، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۲۰) دوست‌محمدی، احمد. رجبی، محمد. (۱۳۸۸). درآمدی بر زمینه‌های پیدایش و مبانی عقیدتی مسیحیت صهیونیستی. فصلنامه سیاست، دوره ۳۹، شماره ۱، ۱۳۷-۱۵۰.
۲۱) دوست‌محمدی، احمد. رجبی، محمد. (۱۳۹۰). ایالات‌متحده آمریکا در میدان مغناطیس صهیونیسم مسیحی. فصلنامه سیاست، دوره ۴۱، شماره ۱، ۱۱۱-۱۳۰.
۲۲) رضوی، مهدی. (۱۳۷۹). نیرنگ‌سازی صهیونیسم. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۲۳) رهبانی، مجید. (۱۳۸۶). بارِ گرانِ اسرائیل. مجله‌ی جهان کتاب، سال دوازدهم، شماره ۷ و ۸، ۲۳-۲۴.
۲۴) ساجدی، امیر. (۱۳۹۹). تحلیل مؤلفه‌های تأثیرگذار بر منازعه فلسطین-اسرائیل و معامله قرن. فصلنامه سیاست جهانی، دوره‌ی نهم، شماره ۳، ۲۰۵-۲۲۰.
۲۵) شریده، محمد. (۱۳۷۸). رهبران اسرائیل: زندگینامه کارگزاران سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی صهیونیسم و اسرائیل. ترجمه بیژن اسدی و مسعود رحیمی. تهران: انتشارات کویر.
۲۶) طباطبایی، سید محمد. (۱۴۱۹). مختصر تفسیر المیزان. بیروت: مؤسسه الاعلمی.
۲۷) عجم، محمد. (۱۳۹۶). منازعه صحرای غربی و کشمیر در پرتو حق تعیین سرنوشت. فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال هفتم، شماره ۱، ۱۵۹-۱۹۳.
۲۸) فرجی‌راد، عبدالرضا؛ و شاملو، رضا. (۱۳۹۹). واکاوی اهداف و اجزای طرح صلح ترامپ موسوم به معامله‌ی قرن و تأثیر آن بر جایگاه منطقه‌ای جبهه‌ی مقاومت. فصلنامه سیاست و روابط بین‌الملل، دوره‌ی چهارم، شماره ۷، ۲۵۰-۲۷۸.
۲۹) قاسمیان، علی. (۱۳۹۸). ترامپ، طرح معامله قرن و چالش‌های فراروی جهان اسلام. فصلنامه مطالعات سیاسی، شماره ۴۵، ۱۱۹-۱۴۴.
۳۰) کردی، علی. (۱۳۷۶). شهید مطهری (ره) به روایت اسناد. مجله‌ی پانزده خرداد، شماره ۲۵، ۲۳۵-۲۵۵.
۳۱) کشاورزی‌نیا، علیرضا؛ کلهر، محمد و سینا فروزش. (۱۳۹۸). تأثیر مسأله فلسطین در روابط سیاسی ایران و اسرائیل در طی سال‌های ۱۳۲۷-۱۳۹۷. فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال نهم، شماره ۴، ۲۵۵-۲۸۱.
۳۲) گارودی، روژه. (۱۳۷۹). تجانس آمریکایی - اسرائیلی: ایالات‌متحده مستعمره اسرائیل از مجموعه مقالات سمینار روند اشغال فلسطین. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی (ره).
۳۳) متقی، ابراهیم. (۱۳۹۸). پیامدهای منطقه‌ای و بین‌المللی معامله قرن. فصلنامه گفتمان راهبردی فلسطین، سال اول،

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

شماره ۲، ۱-۲۶.

۳۴) مرکز اطلاع‌رسانی فلسطین. (۱۳۹۸/۰۴/۱۹). جمعیت فلسطینیان جهان به حدود ۱۳ میلیون رسیده است. برگرفته از پایگاه اینترنتی: https://farsi.palinfo.com. (تاریخ دسترسی: ۱۳۹۹/۰۱/۰۴).

۳۵) مطهری، مرتضی. (۱۳۷۲). مجموعه آثار: جلد چهاردهم. تهران: انتشارات صدرا.

۳۶) ورعی، سید جواد. (۱۳۹۳). امام خمینی (ره) و حق تعیین سرنوشت. مجله سیاست متعالیه. شماره ۴، ۶۳-۴۰.

ب) منابع انگلیسی

37) "OECD: Organisation for Economic Co-operation and Developmen" (2019). International Migration and Displacement Trends and Policies Report to the G20. [Online]. Available: https://www.oecd.org/migration/mig/G20-migration-and-displacement-trends-and-policies-report-2019.pdf. [Accessed 23 March 2020].

38) "UNHCR: The UN Refugee Agency". (2018). global Trends forced displacement in 2018. [Online]. Available: https://www.unhcr.org/5d08d7ee7.pdf. [Accessed 23 March 2020].

39) "White House". (JANUARY 2020). [Online]. Available: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2020/01/Peace-to-Prosperity-0120.pdf. [Accessed 22 March 2020].

40) "World Population Review". (2020). Palestine Population 2020. [Online]. Available: https://worldpopulationreview.com/countries/palestine-population. [Accessed 23 March 2020].

41) Bowers, Morris Glen. (2005). Israel: the 51st State: the Unspoken Foreign Policy of the United States of America. U.S.A: iUniverse.

42) C. McGreal, "'Don't talk about history': how Jared Kushner crafted his Middle East 'peace' plan," Guardian News & Media, 28 January 2020. [Online]. Available: https://www.theguardian.com/us-news/2020/jan/27/jared-kushner-israel-palestine-peace-plan.

43) D. J. Samet. (28 January 2020). "Trump's new Middle East peace deal: A real path or dead on arrival?," the Atlantic Council.

44) G. Wermenbol. (2019). "ISRAEL-PALESTINE AND THE DEAL OF THE CENTURY U.S. Foreign Policy Under President Donald J. Trump 2017–2019," Friedrich-Ebert-Stiftung.

45) H. Oruç. (June 2019). "A Deal to End All Deals Trump's Deal of the Century May Annihilate Palestine," Center for Middle Eastern Studies.

46) J. Cook, "The Trump plan is just a cover for Israel's final land grab," Middle East Eye, 04 February 2020. [Online]. Available: https://www.middleeasteye.net/opinion/trump-

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]

plan-isnt-peace-process-its-red-herring.

47) J. Heller, "Long line of Israeli-Palestinian peace bids precede Trump push," Reuters, 27 JANUARY 2020. [Online]. Available: https://www.reuters.com/article/us-israel-palestinians-plan-history/long-line-of-israeli-palestinian-peace-bids-precede-trump-push-idUSKBN1ZQ0RQ.

48) J. Thompson, "Trump's Middle East Policy," Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich, no. 233, 2018.

49) J. Zanotti, "Israel: Background and U.S. Relations in Brief," Congressional Research Service, 9 March 2020.

50) J. Zanotti. (2020). "Israel and the Palestinians: U.S. Peace Plan and Possible Israeli Annexation," Congressional Research Service, no. IN11214.

51) M. Crowley and D. M. Halbfinger, ""Trump Releases Mideast Peace Plan That Strongly Favors Israel"," The New York Times, 29 January 2020. [Online]. Available: https://www.nytimes.com/2020/01/28/world/middleeast/peace-plan.html.

52) M. Indyk, "Disaster in the Desert Why Trump's Middle East Plan Can't Work," Council on Foreign Relations, November/December 2019. [Online]. Available: https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2019-10-15/disaster-desert.

53) Mearsheimer, John and Stephen M. Walt. (2007). The Israel Lobby and U.S Foreign Policy. U.S.A: Farrar, Straus and Giroux.

54) N. Thrall, "Trump's Middle East Peace Plan Exposes the Ugly Truth," 29 January 2020. [Online]. Available: https://www.nytimes.com/2020/01/29/opinion/trump-peace-plan.html.

55) S. Telhami. (04 February 2020). "Trump's Middle East plan: What does America stand for?," The Brookings Institution.

56) Y. Gelber. (1997). Jewish-Transjordanian Relations 1921-1948: Alliance of Bars Sinister, Routledge.

DOI: ۱۰.۲۱۸۵۹/priw-۱۱۰۲۰۲

به این مقاله این‌گونه ارجاع دهید:

رجبی، محمد (۱۴۰۰)، «بررسی مقایسه‌ای طرح‌های ایران و آمریکا در قبال مسئله‌ی فلسطین مورد مطالعه: طرحِ «برگزاری همه‌پرسی ملی در سرزمین فلسطین» و طرحِ «معامله‌ی قرن» فصلنامهٔ پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، س۱۱، ش۲، تابستان ۱۴۰۰، صص ۴۹-۲۵.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-12]
[DOR: 20.1001.1.23222980.1400.11.2.8.8]